

"ORMANLARIN KORUNMASI VE GELİŞTİRİLMESİ" HAKKINDAKİ KANUNUN ÇEVRESEL AÇIDAN İRDELENMESİ

(*)Yrd. Doç. Dr. Müfide BANAR

Ülkemizin arazi varlığı dört ana gruptan oluşmaktadır: ormanlar, meralar, tarım arazileri ve yerleşim alanları. Bu gruplar arasında yapılacak geçişler anayasa tarafından belirlenmiş ve sınırlarda yapılacak değişiklikler ciddi kurallara bağlanmıştır. Ancak bugüne değin yapılan geçişlerde, bilimsel ve teknik kriterlerin gerektirdiği sınırlara uyulmadığı pek çok durum söz konusu olmuştur. Örneğin, halen 4 milyon hektar arazinin orman rejimine aktarılması, bazı arazi parçalarının da meraya terk edilmesi gerekirken, bunun tam tersi uygulamalar yapılmaktadır. Ülkemizin geniş topraklarına karşın, verimli koru ormanı alanı 6.176.899 hektar, baltalık orman alanı 2.679.558 hektar, toplam 8.856.457 hektar olup bunun tüm ormanlık alana oranı % 44, Türkiye'nin toplam alanına oranı ise % 11.4'dür. Bu tablo, ciddi bir ekolojik ve ekonomik değer olan ormanlarımızın ne derecede küçüldüğünü göstermektedir.

"Orman vasfının yitirilmiş olması" veya bir başka deyişle "bozuk orman" nitelmesi kesinlikle çağdışı bir ormancılık anlayışıdır. Bunun aksini iddia etmek, orman mühendisliği disiplinine aykırı hareket etmek anlamına gelir ki, üzerinde servet taşımayan olsa dahi bir arazinin orman rejimi içinde kalması gerekebilir. Dolayısıyla bu, ancak ve ancak son derece titiz bir çözümlemenin sonunda ulaşılabilecek bir karardır.

Bu bağlamda, niteliğini yitirmiş ormanların bir başka amaçla kullanımı şeklinde gündeme gelen "ORMANLARIN KORUNMASI VE GELİŞTİRİLMESİ" hakkındaki kanunda belirtilen hususlar ilk kez 1961 Anayasası ile benimsenip, 04.07.1973 tarihinde yayımlanan 1744 Sayılı Yasanın 2. maddesinde yerini almıştır.

Aynı konu 7 Kasım 1982 tarihli Anayasanın 169. ve 170. maddelerinde yer almış ve 27.09.1983 tarih 2896 sayılı, 19.06.1986 tarih 3302 sayılı yasalarla uygulanması sürdürülmüştür.

1982 tarihli Anayasanın 169. ve 170. maddelerinde ise kapsam genişletilmiş ve bu maddelere paralel olarak çıkarılan 2896. ve 3302 sayılı yasalarda, dışarı çıkarılan taşınmazların kimlere verileceği de belirlen-

1982 tarihli Anayasanın 169. ve 170. maddelerinin metinlerinde aynen şöyle denmektedir:

MADDE 169 : ORMANLARIN KORUNMASI VE GELİŞTİRİLMESİ

Devlet, ormanlarının korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.

Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zamanaşımı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.

Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez. Ormanların tahrip edilmesine yol açan siyasi propaganda yapılamaz; münhasıran orman suçları için genel ve özel af çıkarılamaz. Ormanları yakmak, ormanı yok etmek veya daraltmak amacıyla işlenen suçlar genel ve özel af kapsamına alınamaz.

Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler ile 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak, kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler, şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında orman sınırlarında daraltma yapılamaz.

Bu maddeye göre dışarı çıkarılması gereken yerler, şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler ile tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar görülen kesimler, funda ve makilerle örtülü yerlerle, otlak, kışlak olarak yararlanılmasında yarar görülen bölümler şeklinde belirlenip nitelik kaybının 31.12.1981'den önce gerçekleşmiş olması koşulu da getirilmiştir.

Ancak sözkonusu yasada tanımlanan "nitelik kaybı" **doğal** değil, **yapay** olaylarla gerçekleşen bir olaydır. Yani, coğrafi ve jeolojik bir olay sonucu; örneğin, yanardağ patlaması, deniz taşması, deprem gibi irade dışı olaylarla değil, orman bitkileri sökülüp yerine bina yapımı veya narenciye, muz bahçesi, çay, fındık, ayçiçeği, buğday tarlası oluşturarak ormanların niteliğinin değiştirilmesi şeklinde bilinçli olarak ormanların yok edilmesi

esasının benimsenmesidir. Doğal olayların dışında bu şekilde ormanların yok edilmesini "nitelik kaybı" olarak değerlendirmek, son derece yanlış bir yoldur. Zira, Anayasa ve yasalarla nitelik kaybı adı altında, ormanların tahribi ve yok edilmesine sebep olunabilir.

Bir diğer olumsuz durum, 1961 Anayasasının 17.04.1970 tarih ve 1255 Sayılı Yasa ile değiştirilen 131. maddesinde, Anayasanın yürürlük tarihinden önce nitelik kaybeden yerler denilmiş iken, 1982 Anayasasında 31.12.1981 tarihinden önce nitelik kaybeden yerlerin esas alınarak **nitelik kaybına devamlılık kazandırılmasıdır**. Bunun sonucunda, her gün yeni bir bölümün niteliğinin, yapay ve yasadışı yollarla kaybettirilip, büyük miktarda orman alanları dışına çıkarılması sözkonusu olacaktır. İşte o zaman ülke topraklarının uğrayacağı erozyon, iklim bozukluğu ve beraberinde gelecek kuraklık, ülkemizin doğal dengesini bozacak ve ülke yaşanır olmaktan çıkacaktır. Bu durum ciddi bir ekolojik felakete neden olacaktır. Ormansız kalan topraklarda iklim bozukluğu ve gelecek kuraklık nedeniyle fındık, fıstık üretiminin de yapılması mümkün değildir. Birkaç yıl önce Karadeniz'de yaşanan ve birçok yurttaşımızın ölümüne neden olan toprak kayması, Güney Doğu Anadolu'da oluşan çığ felaketi ve Marmaris'teki sel felaketi ormanların hızla yok edilmesinin acı sonuçlarıdır.

Birkaç gün önce TBMM tarafından kabul edilen ve Cumhurbaşkanı'nın onayına sunulan yasada, orman dışına çıkarma işleminin anayasal dayanağını oluşturan 169. maddenin son fıkrasına hiç dokunulmadığı görülmektedir. Halbuki bu teklifin hazırlanmasının temel nedeni orman dışına çıkarılan alanların değerlendirilmesinde karşılaşılan zorlukları çözmektir. Bu problemin tekrar ortaya çıkmaması için bu fıkranın siyasi nedenlerle bir daha istismar edilemeyecek biçimde yeniden düzenlenmesi ve 169. maddenin son fıkrasının başına "**Orman bütünlüğünü bozmamak, orman ve toprak muhafaza karakteri taşımamak ve bir defadan fazla uygulanmamak kaydıyla**" ibaresinin konulması gerekirdi. Ayrıca, bu alanların orman dışına çıkarılabilmesi için "**tarımda kullanılmasında kesin yarar bulunması**" koşulundan vazgeçilmemesi ve tarımsal amaçlar dışında kullanılmaması koşulunun konulmasının yerinde olacağı muhakkaktır. Bu sınırlamaların getirilmemesi halinde orman işgallerinin durdurulması ve ülkemiz açısından yaşamsal öneme sahip ormanların tahribinin azaltılması oldukça güçleşecektir.

Bunların yanı sıra, daha sonraki aşamalarda oluşabilecek doğal kaynak yıkımlarının önlenmesi amacıyla, mevcut durumun uydu ve hava fotoğrafları ile saptanması ve toplu yerleşimler dışında kalan ve 2b maddesinin yeni ve çağdaş uygulaması çerçevesinde, orman sayıldığı anlaşılan

22 **“Ormanların Korunması ve Geliştirilmesi”Hakkındaki Kanunun Çevresel...**
arazinin geri kazanılması için yıkım ve ağaçlandırma da dahil ciddi bir sürecin hızla başlatılması gereklidir.

Sonuç olarak, bir kez daha vurgulamak gerekir ki, ülkemizin geleceği ve ekolojik, ekonomik, sosyal, kültürel ve turistik olguların kaynağı olan ormanlarımızın tahribinin önlenmesi için yasal düzenlemelerin bir kez daha ele alınması zorunluluğu vardır. Aksi takdirde ekolojik ve ekonomik açıdan telafi edilemez sonuçların ortaya çıkması kaçınılmaz olacaktır.

Yararlanılan Kaynak : Tema Vakfı internet sitesi

(*) Anadolu Üniversitesi çevre Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi

ESKİŞEHİR BAROSU DERGİSİ

Sayı : 02 Ağustos '2003